گفتوگۆ لەگەڵ شێرزاد حەسەن

بەشی دووەمو کۆتایی

سازدانی: نیهاد جامی

پ/ لەچیرۆکی "ماڵئاوا خۆشەویست"دا دەبینین ژوورەکانی نووستن بۆنیان گرتووە، ئایا لەناو پرۆسەی نووسین لەلای تۆ خۆشەویستی چەمکێکی نائامادەیە لەژیانی خێزانیماندا؟

شێرزاد حەسەن/ بەدڵنیاییەوە من قەناعەتم وایە،من دوو نمونەت بۆدێنمەوە دووکاری من کەتۆ قسەت لەسەری هەیە ئەویش "پێدەشتی کارمامزە کوژراوەکان" و "تەمی سەرخەرەند"ە, لەپێدەشتی کارمامزەکان دوو پاڵەوانم هەیە ژنەکە ڕەدوی پیاوێك دەکەوێت دێتە هەولێرێ خۆی دەشارێتەوە، وەلەتەمی سەر خەرەنددا چیرۆکی شیرن و فەرهادن ئیشم لەسەر حیکایەت کردووە،چیرۆکی شیرن وفەرهادێك دەگێڕمەوە تەمەنیان لەژێر نۆساڵەوەیە،هەردوولا بەدرێژایی مێژوو حەزوئولفەتی خۆیان,ئەگەر پێدەشت چیرۆکی عیشقێکە کەناکاملە نامورادە، بەردەوام بەتراژیدیا کۆتایی دێت،بەقەناعەتی من ئەوداستانانەی کەباس لەکۆتایی تراژیدیای کۆمەڵگای کوردی دەکەن بەدرێژایی کارەکان هەیە، لەهەردوو ئەو دەقە دریژانە ئەگەر تێبینی بکەیت من هەر ئەو قسەیەی تۆ ئەکەم نەك لە "ماڵئاوا خۆشەویست"دا لەوێ زۆر بەدرێژی دیارە قەهرێکم هەیە بەرامبەر بەکۆمەڵگەی خۆم بەردەوام ڕاوەدووی خۆشەویستی ئەنێ، بەردەوام دژ بەخۆشەویستی ئەوەستێتەوە،هەتا نەك ئەوە لەتەمی سەرخەرەند ئەمەوێ بڵێم دژ بەهۆگری بوونی ئینسانە، بەبەڵگەی ئەوەی شیرین وفەرهاد دوومناڵی بچکۆلەی تەمەنیان هەراشە یەك تۆز نەگەیشتونەتە قۆناغی باڵق بوون ئولفەتیان هەیە بەیەکەوە بەڕێوبەروماموستاکان هەر هەمووی بەیەکەوە فەڕاشەکەش موراقەبەیان دەکات بەبەد ڕەوشتیان ئەداتە قەلەم، کەواتە ئەمەوێ بڵێم خۆشەویستی لەناو کورد هێشتا لەقۆناغی ئەوەدایە ئەفسانە بێت، لەبەرئەوەی ئایا پەیوەندیی بەکەلتوری عەرەبیەوە هەیە کەهاتنی ئاینی ئیسلامە؟ئایا پەیوەندیی هەیە بەکەلتوری خۆمان کەکۆمەڵگایەکی کشتوکاڵین وئەوەی پێی دەڵێین کۆمەڵگای نێرسالاری کەپیاوەکان دەسەڵاتن،پیاوەکان بڕیار ئەدەن ژنەکان چۆن شووئەکەن چۆن دڵداری ئەکەن وچۆن نایکەن،تائەمرۆکەش لەسەر لاپەڕەی ڕۆژنامەکان چیرۆکی ئەو کچانە دەخوێنینەوە کەلەسەر عەشق ئەکوژرێن وەلە کەلەپوری کوردی جوانترین پانتایی کەباس

لەکوشتنی ئیرۆس بکات حەیرانە، بەشاهێد تۆ لەسەرت نووسیوە هەموو بونیادەکان بونیادی حەیرانە،پێکهاتەی حەیرانە،بەقەناعەتی من پیاو بەردەوام (نێر)ڕاوچی بووە،وە ژن تێیدا نێچیر بووە بۆیە ئەگەر سەیری حەیرانەکان بکەین بەردەوام پیاو ڕاوچیەو ژن کارمامزە، بەڵام کارمامزێکی کوژراوە.

پ/بابێینە "سەرتەمی سەرخەرەند" یاخی بوون لەو دەقەدا لەپێناو بزنە شێتە نەك لەپێناو عەشقەکە،فەرهاد پێی وایە دوای هەڵدێرانی بزنە شێت ئیدیی ژیانی ئەو بێمانایە،بۆچی یاخی بوون لەپێناو بزنە شێتەو لەپێناو عەشقەکەدا نیە؟

شێرزاد حەسەن/ هاوکێشەکی مەوزوعی بابەتیە،لەئەدەبداشتێك هەیە پێی دەووترێ موعادلی مەوزوعی،ئەوان دووشتن بەلام یەك روح گەمەیان پێ دەکات،فەرهاد وەك شوانێك شوانێکی ئاسایی نیە شوانێکە بزنە شێتی خۆش دەوێت لەبەرئەوەی لەڕاستە ڕێ لائەدات ودەچێتە سەر تولە ڕێ،دیسانەوە چیرۆکی ئازادیە لەتەنهایی،دیارە بیرۆکەی چیبرۆکی ئازادی کەم نووسەر هەیە لەدنیادا ئیشی لەسەر ئازادی نەکردبێت،فەرهاد قوتابیەو لەهەمان کاتدا شوانە، لەناو دەزگایەکی پەروەردە دیسانەوە کە ئیش لەسەر کوشتنی جوانیەکان ئەکات، هەتا کار لەسەر ڕۆحی ئەوەی کەتۆ پێی ئەڵێیت هەڵگەڕانەوە، ئەومناڵە هەندێك گوڵ دێنێت بۆ پۆل بۆ کچەکان کەچی ئەمە پێی ئەوترێت بەدڕەوشت ئولفەتی هەیە لەگەڵ شیرین پێی ئەڵێن بەدڕەوشت،وابزانم زۆر ئاسان ئەدۆزرێتەوە کەمن ئیشم لەسەر حیکایەتی شیرین و فەرهاد کردووە،لەهیچ شوێنێك نەمدیووە نەلەشەرق نەلەغەرب ئیشکرابێت لەسەر داستانێکی عیشق لەتەوری منالی، من ئەوبیرۆکەیە زۆر سەرنجی ڕاکێشام کەبۆچی تەنها لە کاتی قۆناغی گەورەبوون وباڵقبوون دڵدارەکان لێك جیائەبنەوە، من ویستم بڵێم نەخێر کۆمەڵگای کوردی هێندە دڵ ڕەقیەکی تیایە بەهەموو هۆگربوونێك وخۆشەویستیەك کەئەوەیان جۆرێکە لەدڵڕەقی، بەڵام بەپێی ئەودیمەنەی ئەیبینم بەپێی ئەو تابلۆیەی کە لەبەردەمی مندایە لەکۆمەڵگەی کوردی،ئەوڕوودوانەی کەدەگەن بەمن بەدرێژایی تەمەنم باس لەنامورادی دەکەن باس لەناکاملی ونەگەیشتن دەکەن باس لەتراژیدیا دەکەن بۆمن بەڕاستی بزنە شێت هاوکێشەیەکە زۆربابەتیانە دەقاودەق بەرامبەر بە فەرهاد، ئەوەبزنە شێتە فەرهاد ڕادێنێت لەسەر ئەوەی ببێتەوە بە منداڵێکی سرووشت، بەڵام ئەو لەقوتابخانەیەك ئەخوێنێت مەحالە بتوانێت ببێتە ئەو منالی ئازادەی ناو سرووشت، واتە ئەو بوونەوەرە ئازادەی ناو سرووشت، بۆیە کە بزنە شێت هەڵدەدێرێ وەشێت دەکرێت وەشاخی ئەشکێنرێت وەدەدرێت

بەکەسێك کەبەگۆچان مامەڵەی دەکات،ئەویش سیامەندی ئامۆزایە،لەوێوە دەمەوێ پێشبینی ئەوە بکەم ئیتر ئەو سوکە هەڵگەڕانەوەی فەرهاد لەگەڵ شیرین کەدەچنە ناو سرووشت بەرەو کۆتایی دێن،بەبەڵگەی ئەوەی شیرین نازانێت چی لێدێت،وە فەرهادیش بەخۆی نەخۆش ئەکەوێت بەرەو کوێستان ئەبردرێت بۆتیمار تێدەگەین دوای ئەوەی دەچێتە ئەورووپاش دێتەوە وەك پیاوێکی زۆر شکست بەوەی کەجوانیەکانی لەکوێ دۆڕان لەقۆناغی منالی،بەقەناعەتی من ئێمە گرفتێکی زۆر گەورەمان هەیە کەس تێی ناگات کەهێشتا ساواین هەموو جوانیەکان ئەدۆڕێنین، ئێمە کەهێشتا زۆر منالین هەموو خۆشەویستیەکان ئەدۆڕێنین ئێمە کە هێشتا زۆر زۆر چکۆلەین لەگەڵ نائومێدی ئەبین بەدۆست من دەمەوێت چیرۆکی هەڵگەڕانەوەوکۆمەڵگایەك کە دژی هەموو چەشنێکە لەهەڵگەڕانەوە هەتا ئەگەر لادانی بزنێکی شێت بێت بچوکترین شێوەکانی هەڵگەڕانەوە یان گەڕان بەدوای ئازادی لەمجۆرە کۆمەڵگایانە حەرامە، وەمن باس لەوە ئەکەم.

پ/ لەرووی ئاماژەی زمانەوانیەوە هەندێك دەلالەت لەنا تێکستەکەدا ئێشیان پێناکرێتەوە بۆنموونە کاتێك فەرهاد لەگەڕانەوە قسە لەمردنی ئەسپ دەکات, تۆ بۆچی ئیش لەسەر ئەو ئاماژانە ناکەیتەوە؟

شێرزاد حەسەن: مەبەستم نییە چونکە تەنها دەمەوێت کاتێك فەرهاد دێتەوە لەئەورووپا یەکەم دیمەن گەڕانەوەی فەرهادە بەناو وێران بوون، ماسیەکان کرم تێیداون، ئەوەش هەر دەلالەتە، رەنگە لەرووی واقیعەوە من ئاگام لێیە شتێکی وا هەبوو، تۆ دەزانی هەر شتێك کە دێتە ناو ئەدەب رەهەندێکی رەمزی هەیە، تفەنگ لەنا چیرۆکدا بەتەنها تفەنگ نییە، دەکرێت هەڵگری زۆر شت بێت، گوڵدانێك لەچیرۆکێکدا دەبێت مەغزای خۆی هەبێت، قسەکەی تۆ زۆر راستە بەڵام من ئیشم لەسەر ئەوە نەبووە، ئەسپ وەك رەمزێك، ئەسپ رەمزی هەرچی بێت لەوێدا، رەنگە ئەمە رووداوێکی واقیعی بێت، لەساڵی شەستەکان ئەسپێکی باوکم هەبووە، هەر تۆپی، ئەمە رووداوێکی واقیعیە، بەڵام کە دێتە ناو ئەدەب، دەبێتە رەهەندێکی رەمزی، بەڵام من تەنها لەوێوە کەلکم لەمەرگی ئەسپەکان وەرگرتووە، تەنها دەمەوێت بڵێم فەرهاد بەسەر وێران بوون و کاول بوون دەگەڕێتەوە، یانی کارم بەوە نییە دواتر لەناو قۆناغەکانی نووسیندا کەلك لەئەسپەکە وەرگرمەوە.

پ/ بەڵام ئایا ئەوە زیان بەدەقەکە ناگەیەنێت؟

شێرزاد حەسەن: نا بەهیچ شێوەیەك، لەبەر ئەوەی تۆ ناکرێت دەقێکی زۆر کراوەی درێژی دوو سەد لاپەرەی هەمووشتێك کە باسی دەکەیت بگەڕێیتەوە سەری، تۆ ئەوەندە کارت بەو ئیشەیە،من چیرۆکێکی ترم هەیە لەسەر ئەو ئەسپە ڕەنگە کەس نەیدیبێت،بۆخۆی لەوێ کاملە چیرۆکێکی سەربەخۆیە،بەلاّم لەتەمی سەرخەرەندا لای من گرنگ نیە لەبەرئەوەی کوڕەکە بەسەرکەلاکی ئەسپەکان دێتەوە من باس لەکێشەی نەتەوەبکەم،گەربێت وبزانیت لەوێ بونی کاول بوون وڕووخان و ئەنفال دەکەیت،بەلاّم من هیچ ئاماژەیەکم بۆ هەڵەبجەوبۆکیمیاباران نەکردووە،بەلای منەوە ئەدەب ئیحا بەخشە پێویست ناکات بڵێم ئەنفال بووە،چونکە کەدێتەوە هەموو شتێك وێران بووە،خەڵك سەرلەنوێ خانووەکان بنیات دەنێتەوە،کەواتە من کارم بەمەرگی ئەسپەکان هەرئەوەندەیە، کەئاماژەیەکە ئەو بەسەرکەلاکدا دەگەڕێتەوە، بەسەرووڵاتێك بۆتە کەلاك هەموو ئینسانەکان تێیدامردوون،ئەو بەخەونێکی زۆر گەورەوە دێتەوە،بەلاّم بەسەر وێرانبووندا دێتەوە،لەزمانی خەڵکەوە لەکەناڵەکانەوە بیستویەتی کەووڵات وێران بووە بەلاّم من دەمەوێ بڵێم خۆی دەکەوێتە سەر وێرانە، خۆی هاتۆتە ناو وێرانە.

پ/ لەناوگێڕانەوە لەو تێکستەدا دوو زەمەن هەیە زەمەنی پاڵەوان لەئێستای نووسیندا،زەمەنی دووەمیش زەمەنی یادەوەری پاڵەوانە لەتەمەنی مناڵیدا،سەرەتا کەزەمەنی ئێستای نووسین دێت خوێنەر ئامادە دەکرێت بۆ ڕابردوویەك بەلاّم لەگەڵ هاتنی زەمەنی دووەم کە زەمەنی یادەوەریە،ئیدیی زەمەنی یەکەم بەتەواویی وون دەبێت و چیرۆکەکە نوقمی نێو یادەوەری دەبێت،هێڵێك لەناو تێکستەکەدا نیە بۆکۆکردنەوەی هەردوو زەمەنەکە،ئایا بۆتۆ وەك نووسەرێك هەست ناکەیت لە ترازانی زەمەنی ناتەواویەك لەناو تێکستەکەدا هەیە؟

شێرزاد حەسەن/ نامن مەبەستمە بەهەست ونەستی بەزمانی مناڵێك،کابرایەکە گەورەیە بەلاّم ڕاوی هەموو هەستەکانی زەمەنی مناڵی تیایە،بۆیە لەمناڵیتی دەردەچێت چونکە لەمناڵیدا وون بووە،ئەگەر لەڕووی ڕەمزیەوە سەیری بکەین ئەو لەناو تەمەکەیە وون ئەبێت،ئەمەوێ بڵێم فەرهاد ئەگەرچی لەهەندەران ئەگەڕێتەوە وەك پاڵەوانێك تەنها قسەدەکا،لەڕووی ڕەمزیەوە لەو زەمەنەدا نەخۆش کەوت،لەوزەمەنەدا بوکوژرا،بۆیە ئەورووپاش ناتوانێ ڕزگاری بکات،چوونە دەرەوەش ناتوانێ ڕزگاری بکات،ئەو بوونەوەرە لەناو کەلتوری خۆی لەناویەك فەزای خنکاودا کەخنکاوە جارێکی تر زیندوو نابێتەوە، قۆناغێك هەیە لەمنداڵی کوڕەکە دێتەوە

قۆناغێکە کەم کەم ئیشم بەفەرهادی گەورە هەیە بۆ فلاش باگ، هەرگیز ئیشم بەفەرهاد نیەبەحالەتێك لەئێستا قسە بکات، زەمەنی پچڕاو لەڕووی تەکنیکیەوە زۆرمەبەستمە ئەوزەمەنە بەبۆشایی بەجێ بێلم،ئاگات لێ بێت فەرهاد لەدوای ئەوەی بەرەو کوێستان ئەیبەن بۆ تیمار، ئەگەر تێبینی بکەیت ئەم کوڕە فەرهاد کەئەیبەن بۆکوێستان بۆچارەسەری لەوێوە ئەفڕێت تافەرهادی گەورە لەئەوروپا دێتەوە، چڵ ساڵ سی ساڵ لەزەمەن کەس نازانێ ئەو کوڕە چی لێهاتووە من بەئەنقەست بەبۆشایی بەجێم هێشتووە، ئەم پاڵەوانەبوو بەپێشمەرگە بوو بەجاش،ئایا کاسب بوو ئایا خوێندنی زانکۆی تەواو کرد؟ ئایا لەجەنگی ئێران عیراق هەلات ئایا لەهەرەسی هەفتاوپێنج مردوکۆتایی هات؟ زەمەنێکی کراوەیەو زمەنێکی دەست نیشان کراونیە،چونکە ئەو زەمەنەی فەرهادوشیرین تێیدا دەکوژرێن زەمەنێکە بەدرێژایی مێژووی کورد هەبووە تائێستاش،بۆیە من یەك بۆشایی گەورەی لەتەمەنی نۆساڵیەوە بیگرە بەلای کەمی تابووە بەبیستوپێنج سی ساڵ،کەس نازانێت ئەوبۆشایە لەتەمەنی ئەوکوڕە چیە،ئەوە لەڕووی کلاسیکیەوە ئەو قسەیە دەووترێ ئایا ئەو بۆشایە چۆن پڕکەمەوە؟ ئەوە لەڕۆمانی کلاسیکی پێویستە ئەوکەسەی هەرلەو ڕۆژەی لەدایك دەبێت تائەو ڕۆژەی دەمرێت شتێکە پێویستت پێیەتی،بەلام تۆ ئەزانی لەڕۆمانی تازە تۆ پێویستت بە یەك شەوە جاری وا، بەس هەموو مێژووی ئەوکەسە لەو شەوەداچۆن کۆدەکەیتەوە،وەلەڕووی تەکنیکی وهونەری وبابەتی چۆن زەمەن لەیەك شەودا کۆدەکەیتەوە ژیان وخولیا وخەون وهەموو ئەوشتانەی کەمرۆڤێك پێویستی پێیەتی،کەتۆ پاڵەوانێکت هەیە لەشەوێك دا لەهەفتەیەکدا لەمانگێکدا ئەوگەمەیەی تۆ ئەیلێیت زمانی یادەوەری وئەو زمانەی کەئێستا پاڵەوان قسەی پێ ئەکات من ناچارم فەرهادی گەورە قسە بکات،چونکە پێویستم بەگوزارشتە لەعەقلێك منالێکی نۆسالی ناتوانێ ئەوقسانە بکات من ڕەنگە وەك تەکنیك ویستبێتم فەرهادی گەورە قسەبکات، بەلام چۆن؟ بەتێگەیشتن لەهەستەکانی منالی وەهەندێ جار بەگەڕانەوە بۆ هەستەکانی منالی فەرهاد کەقسە دەکات دەگەڕێتەوە ناوحیکایەتی شەو،بیرت نەچێت یەکەمین کارەکتەر کەکاریگەری لەسەر فەرهاد هەیە نەنکیەتی، حیکایەتەکانی نەنکیەتی، بیریشمان نەچێت ئەم چیرۆکە لەڕووی هونەریەوە حەکایەت ئامێزە،من پەنام بۆتەکنیکی هونەری نوێ نەبردووە ئەگەر سەیری بکەیت دەبینیت هەمووی یەك هەناسەی زۆربەی ئیشەکە وەك زۆربەی دەقە درێژەکانی من وایە زۆربەی دەقە درێژەکانی من یەك هەناسەیە، زۆرکەس دەڵێن ئەتۆ بەهەناسەی

چیرۆك ئەنووسیت، ئەمە ڕوانینێکی کلاسیکیە چونکە تۆ ئەزانی ڕۆمانی تازە هیچ فۆڕمێك لەخۆناگرێت، بۆیە من ووتەکەی (میلان کۆندێرا)م نووسیوەتەوە لە پێدەشت کەئەڵێ"دەرچوون لە فۆڕم وەئازادی ئەوەی کەتۆ ڕێز لەفۆڕم نەگریت، جۆرێکە لەفۆڕم"بەلاّم دواجار دەقێك بێت زیندوو بخوێنرێتەوەو هەست پیێ بکرێت،نایەیتە ناوگەمەی فۆڕم بێ فۆڕم، من دژی ئەوڕوانینەم کە تەسەوریان وایە فۆڕم بۆفۆڕمە،ئەوە دەکرێت کەسێکە کە بڕوای پێی بێت، بەس من لەوە تەمبەڵ ترم بڕوام پێی بێت، من گەمە لەناو حەکایەتی کوردیی دەکەم وەدەمەوێ لەفۆڕمی هەتا لەڕۆمانی بالاّ رۆمانی نوێ،جارێ من لەچیرۆکی کورتا زۆربەی چیرۆکەکانم بەشێوازێکی زۆر کلاسیك داڕشتووە سەرەتا کۆتایی تەنانەت گرێچن ، یانی شوێن وکاتێکم دیاری کردووە.

پ/یانی ڕێك لەوقۆناغەی چیرۆکی مامزتان تیا نووسیوە؟

شێرزاد حەسەن/ ڕێك وایە، بەس دوای ئەوەش من هەندێك گەمەی کلاسیکم کردووە ،چونکە من حورمەتی کلاسیك زۆر ئەگرم، چونکە فێرت دەکا، کاندنیسکی هونەرمەندێکی ئەبستراکتە بەهێلکاری ئیشی کردووە هەروەها بیکاسۆ ئەوان بەقەناعەتی تەواوی هەردووکیان زۆرچاك کلاسیکیان هەرس کردووە ئینجا هاتوونەتە ناو گەمەی هونەری نوێ، یانی تۆ باش ئاگات لەکلاسیك نەبێت ڕەنگە گەمەکانت من ناڵێم دەکرێت ئەکرێت تۆکارت دەست پێبکەیت بەئەدەبی نوێ، بەلاّم زۆرجار هەیە کلاسیك فێرت دەکات، کلاسیك کۆمەڵێك ڕەگەزت پێ دەڵێت دەکرێت بیگریەبەر دەکرێت نەیگریت،گەمەی ئەدەبیش لە یۆنانەوە تاکو ئێستاکە گەمەی فۆڕمە ئەوەی تۆ ناوت نا زەمەن ئەدەب وەك خۆی نووسینی چیرۆك وڕۆمان بەقەناعەتی من ئیشکردنە لەناو زمانەوە هەموو نوسەرە گەورەکان ئەوانەی کە بەئەزمونن هەمووئەوکەسانەن کەدەبینی گەمەیان لەناو زماندا کردووە، وەئیشی تازەیان لەناو زماندا کردووە لەوانە هەرنمونەی جیمس جۆیس دێنینەوە نمونە یەکجار زۆر هەیە،بۆیە قەناعەتی من وایە دەزانم هەندێك جار لەلای خوێنەوارەکان ڕەنگە نەنگی یا کەم وکوڕی بێت لەکوێیە ئەوە بۆ بۆشایی تیایە،بەلاّم ڕەنگە لای من مەبەستم هەبێت،مەبەستم هەبێت وگوێش بەوە نەدەم،دواجار من دەقێکم هەبێت ژیانی تیابێت هەناسەی تیابێت، هەناسەیەکی گەرمی تیابێت تۆکەمەنگی بکات بەخۆیەوە, ئەگەربکرێت یەك پرسیاری تازەی تیابێت یان هەمان پرسیاری کۆنی ئازادیی بەس لەشێوەو لەڕێی پاڵەوان وڕووداوی تازەوە ڕەنگە هەموو ئەودەقانەی تۆ

باست کرد زۆر سەیرە هەموو باسی پرسی ئازادیە بەڵام لەناو کارەکتەری جیا لەناو ململانێی جیا لەناو ڕووداوی جیا،وەتۆش ئەزانی هەزارەها دەق هەیە لەناو ئەو ململانێیە،لەناو ئازادی ئیشی کردووە، بەڵام ناکرێت تۆبڵێیت یەك دەق نووسرا لەسەر ئازادی ئیتر قسە نەکرێت، خاڵێکی زۆرسەیرە دەووترێ باوکسالاری ئەوەندەی تیاووتراوە ئیتر بەسە، نەخێر هەتا دەمرم ناتوانم واز لە گومانکردن وپرسیار بێنم، دوو دەزگا هەیە کەمن زۆرسەرنجم ڕائەکێشن دیارە دەزگای سیاسیش هەربەهەمان شێوە بەڵام دەزگای خێزان و دەزگای پەروەردە وەهەموو دەزگا کۆمەڵایەتیەکان، وەبتەوێ ونەتەوێ من لەحەساردا باس لەدەزگای سیاسی ئەکەم بە ڕەهەندە ڕەمزیەکەی، چونکە دواجار وەکو پێم وتی هەموو کەسێك بەتایبەت لەبواری سیاسیشدا هەرلەپاتریارکی بچووك وگەورە.

پ/ بەم دواییە کۆمەڵێك ڕەخنە ئاراستەی دەقەکانی ئێوە کرا تاچەند ئەو ڕەخنانە گومانی دەرەوەی ئەدەبیان پێبوو با ئەوە لەلایەك دانێین بەڵام ئەوەی نووسیان لەو بارەیە گوایە ئێوە دەتانەوێ لەناو گرێی ئۆدیبدا ئیش بکەن، ئەوان هاوکێشەکەیان قڵپ کردەوە کەگەر فرۆید لە ئۆدیپۆسی سۆفۆکلیسەوە تیۆریزەی گرێی ئۆدیب بکات ئەوان تۆیان گەڕاندەوە بۆ ناو تیۆریی دەرونزانیەوە

شێرزاد حەسەن/ نەخێر نەخێر ئەوە ڕەوا نیە بۆ؟ تۆ دەکرێت قوتابخانەکانی دەرونزانی بخوێنیتەوە وئاگات لێی بێت وەپێش سۆفۆکلیس چیرۆکی کوشتنی باوك هەبووە گرێی ئۆدیب بتەوێ نەتەوێ پێشتر ئەفسانە بووە پێشتر حیکایەتێك بوو بەرلەتۆمارکردن سۆفۆکلیس یابەر لەسۆفۆکلیس دێت تۆماری دەکات،زارەکی ودەماودەم ئەم چیرۆکە دەگێردرێتەوە، ڕەنگە چیرۆکی ئۆدیبی پاشا دەماودەم تەمەنی بیست هەزارساڵیش بێتەوە، بەڵام ئەوەی تۆماری دەکات ئەویش قەرزاری حەکایەتێکە، وەك زۆرلەچیرۆك ورۆمان وفلمەکانی دونیا قەرزباری ئەدەبی زارەکی بووە، بەڵام دوایی کەدێت تۆمار دەکرێت دەبێت بەموڵکی ئەوکەسەی کەدێت یەکەم جارتۆماری دەکات، بۆیە سۆفۆکلیس قەرزاری کەسێکی تربووە، فرۆید کەدێت ئیش لەسەر ئەوە دەکات نوکتەیە لای من وابزانین گرێی ئۆدیب یان چیرۆکی کوشتنی باوك موڵکی کەسێکە یاهی دەرونزانێکە نابێت ئیشی لەسەر بکەیت، پرسیار ئەوەیە ئایا ململانێی نەوە جیاوازەکان یان ئەو ڕۆحی نێرسالاریی وباوکسالاریە لەنێو کۆمەڵگای کوردیی وەك هەموو کۆمەڵگاکانی تری دونیا هەیە یان نیە؟ ئەوە پرسیارە،باشە ئێمە ئەگەر بێت و قەرزیش بکەین لەفرۆید

ئایا ئێمە بە دارشتنی خۆمان ئەیکەین بەڕوانینی خۆمان ئەیکەین، ئایا من لەحەساردا شتێکی تازەم وتووە دەربارەی ئەو سیستمەی کەناومان لێنا سیستمی پەتریارکیەت، جاریٚ پەتریارکیەت باوکە لەڕووی قەشەی گەورە،باشە پرسیار ئەوەیە کەواتە هەموو ڕۆمانووسەکانی ئەمریکای لاتین ئەبیٚ واز لەنووسین بێنن، چونکە ئەوانیش باس لەپەتریارکیەت ئەکەن، هەموو چیرۆکی دیکتاتۆرەکان لەئەمریکای لاتین بەجۆرێك لە جۆرەکان چیرۆکی کوشتنی باوکە، یان خەون بینینە بەکوشتنی باوك، بەلاٚم ئایا من دێم تیۆرەی فرۆید ئەگێڕمەوە بۆتان، ئەگەر وابێت دواجار تۆ کەشتێك ئەکەیت بە ئەدەب،وەك چۆن سۆفۆکلیس کردوویەتی کۆمەڵێك کارەکتەری هێناوە.. زەمەنێکی هێناوە..شوێنی هێناوە..ململانێی هێناوە..گریٚ چنێکی تیایە, وەدەیەوێت گوزارشت لە ململانێی مرۆڤەکان بکات, وەئەو چیرۆکە بەرلە سۆفۆکلیس لەخەیاڵگەی مرۆڤایەتی هەبووە،وە(ئەندریە ژید) لە ڕۆمانی"ساختەکارانی پار" وە (دستۆفسکی) لە"برایانی کارامازۆف" وە(خۆزیا تریانا) لەشانۆگەریی"شەوی بکوژان" من ئەتوانم ئێستا دەیان دەقی ترت بۆبێنم کەباس لەکوشتنی باوك بکات، پرسیار ئەوەیە ئایا ئەوانە قەرزیان کردووە لەفرۆید کەباس لەکوشتنی باوك ئەکەن؟ تۆ ئەزانی زانیاریەکان تێکەڵ ئەبنەوە، وەڕۆماننوس وچیرۆکنووسە باشەکان ئەوانەن کە دەرونزانن، وەدەرونزانەکان قەرزباری چیرۆکنوس وڕۆمانووسەکانن، بۆیە سوعبەتێکی سەیرە کەتۆ بڵێیت پرد لەنێوان ئەوانە نەبێت، تۆئەمرۆ کەدەقێك ئەنووسیت شتێك هەیە لەڕەخنەی ئەمڕۆکە کەساز ئەکرێت"بەیەکداچوونی دەقەکان" یان دەقێکی پاکیزە لەسەر زەویدا نیە، منوتۆ کەلەئێستادا قسەئەکەین، قەرزداری هەمووئەوکەسانەین کەئەو قسانەیان فێرکردین..هەموو ئەو کتێبانە..هەموو ئەو گفتوگۆیانە..هەتاسەر مێزیش, ئێمەنازانین لەکویٚ قەرزاری ئەو کەسانەین, من قەرزاری باوکمم..قەرزاری دایکم..قەرزاری ئەو کورەی ئێستا چای بۆهێناین..قەرزاری هەموو ئەوکەسانەی دەیانبینی.. هەموو ئەوشتانەی کەدەیان بیستی، یانی تۆ ئێستا قسەدەکەیت یا دەنووسیت یەك پاشخانی گەورە لەتۆ هەیە کەتۆئیشی لەسەر ئەکەیت، کەتۆ دێیت دەقێك ئەنووسیت گرنگ ئەوەیە لەخولیا وخەیاڵی خۆت بێت، وەدەسەلاٚتی خۆتی تیابێت، جۆرێك لەجیهانبینی وڕوانین وڕوانگەیەکی خۆتی تیابێت، بەلاٚم شەرم نیە بەدرێژایی مێژووی ئەدەب ئیش لەسەر گریٚی ئۆدیبی بکەیت، وەئەدەبی عەرەبی پانتاییەکی یەکجار

گەورەی ئیشکردنە لەسەر ئەو گرێیە،وەکو ناومان نا"خەونی کوشتنی باوك" یا"پڕۆژەی کوشتنی باوك"

کوشتنی باوك دیسان کوشتنی سیستمێکی ئەخلاقیە کەلای تۆ بۆگەن بووە، کۆتایی هاتووە، بەسەرچووە، بۆیە گومانکردن لەو سیستمە شتێکی ڕەوایە، بەیانی بۆکوڕەکەم من ئەبمە باوك، ئەومافیخۆیەتی پرسیاروگومانی تازەی هەبێت لەمن، وەئەو بیەوێت چیتر وەك من بیر نەکاتەوە، لەنێوان کوڕێك‌وباوکێك تادەگات بەکچێك‌ودایکێك تادەگات بەماموستایەك‌وقوتابیەك هەتا دەگات بەهەموو دەزگاکانیتر،تادەگات بە سەرکردەیەکی سیاسی، تادەگات بەوەی کەئەمڕۆ کوڕێك دەبێت بەئەندام لەو حزبە، ئەگەر پرسیاری تازەی هەبێت..ئەگەر گومانی تازەی هەبێت..ئەگەر شەڕبکات لەگەڵ ئەوسیستمە ئەخلاقیە..بەقەناعەتی من ئەوە کارێکی ڕەوایە.

پ/لەنووسینێکدا چیرۆکی عیزرائیل بەلێکۆلینەوەیەکی ئەنترۆپۆلۆژی"مۆریس گۆدلیە" بەراورد کرا بەناوی"کوشتنی باوك..یان قوربانیدانی سێکسی"، بێدەنگی ئێوە لەئاست ئەو ڕەخنەیە چی بوو؟ ئایاپەیوەندیی بەئاست نزمی ئەو ڕەخنەیەوە بوو؟ یاخود ناتانەوێ وەڵامی هیچ جۆرە ڕەخنەیەك بدەنەوە؟

شێرزاد حەسەن/ من هەرلەوکاتەی لەساڵی 75یەکەم شیعرم بلاوکردەوە تا بەئەمڕۆ دەگات کە 2005 بیرم نایەت بەڕستەیەك وەڵامی کەسم دابێتەوە، بەردەوام چ خوێنەر چ کابرایەك کەدەنووسێت ناوی ڕەخنەگرە یا ڕەخنەگرنیە، خەڵکی تر بۆخۆی سەرپشکە لەوە، من وەڵامی کەس نادەمەوە، چونکە من گۆرانی ئەڵێم‌وئەڕۆم، پێویستە گۆرانی خۆم بڵێم‌و ئاوڕنەدەمەوە چەند کەس گوێ لەو گۆرانیە دەگرێت، وەك ئەو ڕێبوارە وام گۆرانی خۆی دەڵێت لەترسان یا لەتەنهایی خۆی، ئەوبرینی خۆی دەنووسێتەوە، جارێ عیزرائیل کاك نیهاد شەوێك لەشەوان بوو کەمن باوك‌ودایکی خۆم دیت تیا نووستوون، کەسێکسیان کرد من تازە باڵق ببوم، ئیتر من هاتووم ڕووداوێکی ژیانی هەزاران ماڵی هەژاری خوشك‌وبرایەك لەتەك دایکدا، دوای ئەو چیرۆکە دەیان کەس پێی وتووم ئێمەش دایك‌وباوکی خۆمان دیووە، وەهەیە ترساوە..هەیە شەرمی کردووە..هەیە هەستی بە گوناح کردووە..هەیە تفی لەخۆی‌وئەژداد‌وئابادی کردووە..هەشە زۆرپێچی سەیربووە..هەشەوایزانیوە باوکی دایکی ئەخنکێنێت..وایزانیوە چەشنێکە لەدیمەنی دوژمنکاری، کەچی کەسێ دێ دەڵێ ئەوە ڕستەیەکی لەکام زاناودانا وەرگرتووە، ئەوە کەی قسەیە ئەوە وەکو ئەوە

وایە بڵێی شیرین‌وفەرهاد هەیە ئیتر پێویست ناکات کەس چیرۆکی عەشق بنووسێت،وەکو ئەوە وایە بڵێیت خەج‌وسیامەند هەیە، من هەست ئەکەم ئەو شتانە ئەوەندە کراوە تۆپێویستت بەوە نیە بۆ نزیکبوونەوە لەدەقێك بڵێی شێرزاد قەرزاری فرۆید بێت، دەکرێت من قەرزاری بم، هەڵبەت قەرزاری فرۆیدم، بەلاّم فرۆید کابرایەکی پزیشکی دەرونزان بووە کلینیك(عیادە)ی هەبووە نەخۆشەکانی بینیوە نەیکردوە بەچیرۆك‌ورۆمان، حەکایەتی نەخۆشەکانی نوسیوەتەوە، بەلاّم نەیکردووە بە ئەدەب، کەسێك بەیانی هەمان نەخۆشی هەیە لەفرۆید ئەچێت، بەلاّم ڕۆمانێکی لیَ درووست ئەکات، ناکرێیت بڵێی قەرزاری فرۆیدە، دەکرێت قەرزاری خوێندنەوەی بێت بۆ فرۆید، فرۆید دنیایەك دەروازەی بۆ مرۆڤ کردەوە، وەکو باڤلۆڤوئەدلەروفرانك ئەوانە هەموویان دەرونزانن، وەکو(یۆنگ) یۆنگ کەباس لەنائاگایی کۆ دەکات، دەی باشە ئەوانە هەموو دەروازە ئەکەنەوە بۆ مرۆڤ بۆئەوەی لەخۆی تێبگات، جۆرێکە لەپشکنین‌و والاّکردن‌و زانین لەخۆت‌ولەدونیا، بۆیە من کەوەلاّم نادەمەوە، بەڕاستی هەندێکیان دەیانەوێت بڵێن تۆ نووسەر نیت، یانی پێت بڵێ تۆ قۆپیەکاری، یا پێت بڵێ تۆدزی، ئەوە کاری ئەوە کاری من نیە وەلاّمدەمەوە، چونکە ئەوکاتە گوناهبارم کەگوناهباریم جیاوازە ئەو دەستی خۆش بێت، من ناتوانم تاقەتم نیە وەلاّمی ئەوە بدەمەوە، من پێم ئەڵێن نوسەرنیت، دەستت بشکیَ ئەوچیرۆکەت نووسیوە، بەس من ئەڵێم زۆر سوپاس، خۆزگە بمتوانیایە باشتر بنووسم، یایەکێکی تر ئەڵیَ زۆر ئافەرین دەستت واگەیشتە ئەدەب، بەنسبەت من لە نوسیندا نەستایش ئەوەندە پڕفیزم ئەکات، نەمەچەك بادان‌و نوقرچەدان زۆر سەغلەتم ئەکات، لەبەرئەوەی هەست ئەکەم ئەو دەرەوە هەقیەتی چی ئەڵیَ، بەلاّم لێشتی ناشارمەوە هەندیَ جار کەسێك حەزدەکات بۆنمونە(بەختیار عەلی) دواجار لای من بەختیار ڕۆرماننوسێکی گەورەیە، هەست ئەکەم ناهەقیك هەیە بەرامبەر بەو کوڕە، ئەو کوڕە ئەگەرلەبەیەکداچوونی دەقەکانیش بێت، پیاوێکی هونەرمەندە ئەگەر لەلاسایی کردنەوەی مارکیزیش بێت لە"مەرگی تاقانەی دووەم"لاسایی کەرەوەیەکی داهێنەرە، ئەراگۆن قسەیەکی هەیە دەڵیَ"هەموومان لاسایی کەرەوەین، بەلاّم لاسایی کەرەوەی تەمبەڵ هەیە، هەیە دەمەلارکیَ دەکات بەتەمبەڵی ، هەیە دەمەلارکیَ دەکات بەجوانی" بۆیە لاسایی کردنەوە لەئەدەب‌وهونەردا شەرم نیە، بەلاّم لاسایی کردنەوەیەکی هونەرمەندانە بێت..داهێنەرانە بێت..جوانکاریانە بێت.

پ/ جارێکیان ووتت من رۆمانی کوردیی ناخوێنمەوە، ئەوقسەیەی تۆ تاچەند رۆمانەکانی (بەختیار عەلی)ش دەگرێتەوە؟

شێرزاد حەسەن/ نەخێر بەهیچ شێوەیەك، من بەعیشقەوە ڕۆمانەکانی بەختیار ئەخوێنمەوە، بەختیار پیاوێکە وەك هونەرمەندێکی گەورە ئەیبینم لەڕۆمانی کوردیی، ڕۆمانی تازەی کوردیی بێ بەختیار عەلی بوونی نیە، بەقەناعەتی من ئەو کورە جۆرێك لە کارەکتەروزمان‌وفەزای هێناوەتە ناو ڕۆمانەوە کەپێشتر لەڕۆمانی کوردیدا بوونی نەبووە، بۆیە هەرسێ رۆمانەکەی بەعیشقەوە خوێندومەتەوە، نەك چەند جارێك من بیرمە یەکەم جالار کە"مەرگی تاقانەی دووەم"دەستنووس بوو کەدایە من چوار جار خوێندمەوە بەرلەوەی بۆی بێنمەوە، وتم تۆ شتێکی جوانت وتووە، تائەوکاتە دوانزە ساڵ بوو هاتوچۆی یەکمان دەکرد، ئەوشتی منی دەخوێندەوە قسەی خۆی دەکرد لەسەری، من وامزانی خوێنەرێکی ئاساییە، دوای دوانزە ساڵ پەیوەندیی، رۆمانی "مەرگی تاقانەی دووەم"ی دامێ بۆیە پێم ووت تۆ لەئێستاوە ڕۆمانوسێکی زۆرچاکی بەخۆت بزانی یانەزانی، بۆیە من دوای گوڵی ڕەش لەگفتوگۆیەکدا باسی ئەوەم کرد وتم ڕۆماننوسێکی زۆرجوان بەرێوەیە کەمژدە بەخشە، بەقەناعەتی من یەکێك لەکێشەکان دەتوانم بڵێم پەیوەندیی بەرەوشتەوە هەیە، یەکێك لەکێشەکانی ئەدەبی کوردیی کە پەترپارکیەتی کوردیشە، ئەوەیە زۆرجار نەوەی دوای خۆت کەدێت ناڵێیت بەخێر بێیت، لەئەدەبی کوردیی زۆربەدەگمەن پیاوی تیایە نوسەری تیایە..هونەرمەندی تیایە، من هەست ئەکەم کەتۆ جوانیەك نەبینیت لەدەرەوەی خۆت کە پێی بڵێیت بەخێر بێیت جۆرێك لەجوانی پەرستیەك لەتۆدا هەیە، وەتۆ ناتوانی خولقێنەری جوانی بیت، ئەگەربەجوانی خەڵك نەڵێیت بەخێر بێیت، وەلەئەدەبی کوردیی جوانکوژ یەکجار زۆرە.

پ/هەندێك پێیان وایە جیاوازیەك نیە لەنێوان تۆ وەك نووسەر لەگەڵ پاڵەوانی چیرۆکەکانت، تۆ بۆچوونت چیە لەو بارەیەوە؟ تاچەند پێویستە نووسەر لەپاڵەوانی چیرۆکەکانی بچێت؟

شێرزاد حەسەن/ خۆی نووسەر بەردەوام دەکرێ پاڵەوانەکانی لەخۆی بچن، لەوکەسانەی لەناو خێزانەکەی سودی لەوگەڕەکەی لەو شارە بینیووە، تۆلەدەرەوەی ژیان ناتوانی بنووسیت، ئەدەبێك نیە لەدەرەوەی ژیان، هونەرێك نیە لەدەرەوەی ژیان، گەورەترین سەرچاوە بۆمن ئەوێیە، درۆیەکی زۆر گەورەیە من بڵێم سوودم

لەشکست و مەینەتی و خۆشی و ناخۆشیەکانی خۆم نەبینیووە، شتێکی بەتاڵە، بەبەڵگە نووسەر پێویستی بەمناڵیەکی پڕ لەچەوسانەوە هەیە، وەزۆربەی نووسەرە گەورەکانی دونیا سودیان زۆرلەمناڵی بینیووە، بەتایبەت مناڵیەك کەپڕبووە لە زەبوونی، ئەگەر مێژووی ئەدەب بخوێنیتەوە، دەبینیت ژمارەیەکی یەکجار زۆر سوودیان لە شکست و دەربەستیەکانی سەردەمی مناڵی بینیووە، ئامرازەکان پەیدا دەکەن ، زمانێك دەدۆزێتەوە بۆ گوزارشت کردن لەو خۆشی و ناخۆشیانە، ئیتر ئەنوسیت، نوسین رەنگە وەك چۆن دەڵێیت پێش ئەوە ئایا رەهەندێکی مۆڕاڵی هەیە لەدوای نوسین، ئایا شتێکی مێژوویت هەیە، قسەت هەیە، تۆ دواجار لەناو مێژوویەکدا ئیش دەکەیت ، لەناو زەمەنێکدا، تۆ ئەو کاتە پابەستی مێژوویەکی، لەو مێژووەی کە خۆت تێیدا دەنوسیت، مێژوویەکیتر کە دوێنێیە، رەنگە وەکو حەکایەتی تۆمارو دۆکیۆمێنت لەلات بێت، وە خەونێکیش بێت بۆ داهاتوو کە بتەوێ دونیا جوان بکەیت، مومکین نییە نووسەر لەناو ئەوانە ئیش نەکات، بەڵام بەنیسیەت من دەکرێت دژە پاڵەوانیش دروست بکەین، بەقەناعەتیی من نیکۆس کازانتزاکی زۆر حەزی کردووە لەزۆربا بچێت، وخۆزگەی خواستووە زۆربا بێت، ئۆسکار وایلد بەوە ناسراوە کە کەسێکی هۆمۆسیکس والە ئەوە وەکو ژیانی خۆی کەوابوو، بەڵام ئەدەبێك دەخوێنیتەوە هەمووی باس لەپیرۆزی خۆشەویستی دەکات، هەموو ئیشکردنی ئۆسکار وایلد ئیشکردنە لەسەر روح، لەرۆحێکی پاك، باس لەترسناکی پیس بوونی روح دەکات، بەڵام ئایا ئۆسکار وایلد لەدەرەوەی لای من وابووە، کێشەی من نییە، ئەو دواجار ئەدەبەکەی وابووە، بەڵام ئەو ڕەنگە بۆ خۆی جۆرێك ژیاوە و جۆرێك رەفتاری کردووە، دەکرێت ئەمە لەرووکەشدا دوو کەسی زۆر جیاواز بێت، بەڵام ئایا تۆ کە پاڵەوان و دژە پاڵەوان دروست دەکەیت، پاڵەوانێك لەخۆت دەچێت و، یەکێکی ترت هەیە خۆزگەت وایە ئەو پاڵەوانە بیت و نابیت، جوانترین نمونەش کە ئێستا لەزەینم بێت(فلۆبێر)ی رۆماننوسی فەرەنسییە، کە (مەدام بۆڤاری) دروست دەکات، بیرت نەچێت لەنامەکەی بۆ هاورێکەی دەنوسێت،(من مەدام بۆڤاریم), فلۆبیر نێرە, مەدام بۆڤاری ژنە, کە دۆستێکی هەیە و دەیگۆڕێت و ناگاتە عەشقی کامل, بۆیە لەکۆتاییدا خۆی دەکوژێت, لەخۆرا نییە, فلۆبیر دەڵێت من مەدام بۆڤاریم, ئەو دژە وێنەی دروست کردووە, وێنەی خۆی نا , دژ بەوێنەی خۆی, خۆزگەی خواستووە ئەوبێت, کە نەیتوانییوە ئەو وێنەیە بێت. پاڵەوانێکی بۆ دروست کردووە, من هاورێیەکی رەخنە گرم هەیە,(رێبین ئەحمەد هەردی) دەڵێت"

تۆ خراپ قسە لەچیرۆکەکانت دەکەیت, قەت قسەی لەسەر مەکە", ئەوە ڕوانینی ئەوە, بەڵام هەندێك جار ناچار دەبیت تۆ قسە لەسەر چیرۆکی خۆت بکەیت, بەڵام قسەکردن لەسەر چیرۆك و ڕۆمان قسەکردنە لەسەر ژیان، من نازانم ئەگەر لەداهۆڵەکان باس لەو ماڵانە دەکەم, ئەگەر من منداڵیەکی زەبوونم نەبوو بێت, لەچیرۆکی گوڵی ڕەش کە باس لەدۆڕانی عیشق دەکەم, ئەگەر من عاشقێکی دۆڕاو نەبم, چۆن باسی دەکەم، هەموو ئەو شتانەی تۆ باسی دەکەیت کەم نییە, بۆیە باسی دەکەیت کە هەبێت، یا کە ناشیرینە ئەبێت جوان بێت, بۆیە ئەو کەسانەی هێرش دەکەنە سەر هەندێك کەس بەتایبەت یەکێك لەوانە کەمنم کە ئەڵێن تۆ نووسەرێکی ڕەش بینی هەموو نووسەرێکی ڕەش بین، هەموو هونەرمەندێکی ڕەش بین, هەموو مرۆڤێکی ڕەش بین ئەیەوێت دونیا جوانتر بێت, هەموو نوسەرێك یۆتۆبیایەکی هەیە, دەکرێت ئەو یۆتۆبیایە مەحاڵ بێت, بەڵام تۆ ناتوانیت واز لەخەونەکانت بێنیت, تۆ کە باس لەناشیرینی دەکەیت, مانای وانییە ناشیرینی دەپەرستی , ناشیرینی دەڕازێنیەوە، ڕاستە من پانتایەکی زۆر تراژیدی و تلانەوە و دەردو ئازاری زۆر لەئیشەکانم داهەیە, ڕەنگە من لەژیانی خۆمدا ئەو ڕەهەندە تراژیدیەم بینیبێت, لەژیانی خۆم و خەڵك و دەوروبەر و کۆمەڵگا و هەتاوەکو نەتەوەی کوردیش, بۆیە کاتێك من شتێکی تاڵ, شتێکی ناشیرین دەڵێم, پێچەوانەکانیم مەبەستە, کە دەبێت ژیان بەجۆرێکی تر بێت, ژیان پێچەوانەکەی بێت باشترە, بەڵام ئیشی نووسەر نییە, دوای ئەوەی لەپەراوێزدا بنووسێت, من کە باسی چیرۆکی ئەو عیشقەم کرد لەلایەن حەمە پێویستە ئیتر کۆمەڵگای کوردی بەرەو چاکتر کردن بڕوات, ئەوە وەکو ئەوە وایە پزیشکێك ئەنووسێت فلۆئاوت بخۆ لەبەرئەوەی ئەنفلۆنزاتە, ئیشی ئەدیب ئەوە نییە, ئیشی ئەدیب ئەوەیە داوجار یەك دونیا پرسیارو گومان دروست بکات, وەکو لەسەرەتا وتمان, تووشی ڕاچڵەکینێکت بکات وەکو چیخۆف دەڵێت: "من ئەنووسم بۆئەوەی پێت بڵێم لەژێر پێتا دۆزەخ هەیە"

پ/وەك خوێنەرێك حەزدەکەیت لەچ پاڵەوانێك بچیت؟ یاپاڵەوانێك کەخەونت پێیەوە بینی بێت کەتۆ ئەوبیت؟

شێرزاد حەسەن/ ئەوە قوڕسە، چونکە ژمارەیەکی یەکجار زۆر پاڵەوان هەیە، تۆهیوا دەخوازی ئەوبیت، ئەگەرچی من حەز بە(زۆربا) دەکەم، لەبەرئەوەی زۆربا نوقمە لەناو گەمەی ژیان، وە ژیان بۆقوتابخانەی مەرگ، ڕەنگە ئێمە کەزۆر سەرگەرمی ئەدەب و نووسینین خەڵك وائەزانێ غەرقین لەناو کتێب، هەروەکو پێم وتی(کازانزاکی)

حەزیکردووە بگەڕێتەوە ناو ژیان، جاری وا مەودات نیە بگەڕێیتەوە ناو ژیان، بەتایبەتی بۆ کەسێکی وەك من کەتەمەنێکی درێژم لە بێبەشی بەسەربردووە، تەمەنێکی زۆر دووربووم لەخۆشی جوانیەکانی ژیان، وەلەعەفەویەت یا لەسادەییەت، بیرت نەچێت من ئاین پەروەربووم خۆم قفلٚ دابوو هەست ئەکەم بەشم نەبوولەوەی جوان بژیم، نەوەکو منداڵ نەوەکو گەنج، بۆیە من ڕەنگە تەمەننا بکەم وەك هەر حەیوانێك لەناو سرووشتدا بژیابام، ڕەنگە لەوشتانەی کەنووسیومە خۆزگەم ئەوەبووە وەکو بزنە شێت بم لە"تەمی سەر خەرەند"

پ/ بەلاٚم وەك کارەکتەری مرۆیی لەناو چیرۆکەکانی خۆتدا ئەمجارە وەك نووسەر نەك خوێنەر؟

شێرزاد حەسەن/ حەزمکردووە مامۆستاکەی چیرۆکی (زەلکاو) بم، لەبەر ئەوەی ئەو زەڵکاوە نەمێنیٚ، خەونی من بەدرێژایی نووسینی ژیانی خۆم حەزمکردووە پانتاییەکی بچوکیش بێت جوانی بکەم..پاکی بکەم، نازانم بای چەند توانیومەو پێمکراوە، بەس هەست دەکەم ڕۆحی من زۆرلەناو ئەو مامۆستایەی زەڵکاودایە، وەتەمەننام کردووە ئەوبم، نازانم توانیومە یان نا، ئەو بەتەنها دەنگێکە دەنگی کەش ئەدۆڕێنێت، بەلاٚم هەمیشە ئەو جۆرە کەسانە لەوجۆرە کۆمەڵگایانە سەیرنیە کەبیی دۆڕێنن، سەیرئەوەیە کەبیبەنەوە، بۆیە ژمارەی دۆڕاوەکان لای من یەکجار زۆرە، لە(میم) یشدا ئەمینی پاڵەوانی چیرۆکەکە ئەیدۆڕێنێت لەگەڵ کۆمەڵگاکەیداوتەنیا ئەمێنێتەوە، لەمەرگ‌وژیاندا تەنها ئەمێنێتەوە، ئەگەر تێبینی بکەیت لەکۆی (گوڵی ڕەش)یش مرۆڤەکان لەسەر ڕاستگۆیی خۆیان تەنیا ئەمێننەوە، من زۆرئیش لەسەر ئەوە ئەکەم کەدواجار تۆ ڕاستگۆبیت وەك پاڵەوانەکەی شانۆگەری(دوژمنی گەل) ی ئەپسن"دکتۆر ستۆکمان"ت لیٚ دیٚت، من حەزدەکەم وەك ئەوبم، چونکە دواجار ئەویش دەدۆڕێت، هەست ئەکەم ئەوانەی بەردەوام ئیش لەسەر گەڕانەوەی کەرامەت‌وجوانی‌وپاکی‌وجوامێریی‌و ڕاستگۆیی دەکەن دەدۆڕێن.

پ/ تۆ لەکوێی دۆڕاوەکان خۆت دەبینیتەوە؟ بەتایبەت دۆڕان وەك ئەوەی کۆمەڵگا ڕاڤەی دەکات نەك خۆت، چونکە تۆ کەخەون بە دکتۆر ستۆکمانەوە دەبینی، ئەو پاڵەوانەی ئەپسن خۆی هەست ناکات کە دۆڕاوە، بەڵکو خۆی بە سەرکەوتوو دەبینێت، ئایا تۆچۆن سەیری ئەو دۆڕانەی خۆت دەکەیت؟ بەتایبەت گەر هەستت کرد خەڵکێك پێت بڵێن نووسەرێکی دۆڕاوی؟

شێرزاد حەسەن/ من قەناعەتێکم هەیە، ئەو قەناعەتە لای ئەپسندا زۆرە، لەلای زۆر نووسەری تریش هەی، زۆرینە هەمیشە لەسەر هەڵەیەوئەیباتەوە، کەمینە هەمیشە لەسەر هەقەوئەیدۆڕێنێت زۆربڕوام بەو قسەیەیە،وەدەکرێت من لەکام بەرەیان بم هیچ خۆم پۆلێن ناکەم، ئایا من زۆرینەکەم یان کەمینەکەم؟ ئەوە وەکو ئەوە وایە من پێناسە بەخۆم بدەم، حەز دەکەم ئەوە بەتۆش بڵێم ئەو ڕۆژە لەکۆڕەکەی هەولێریش باسم کرد، هەرگیز بیرم لەوە نەکردۆتەوە نووسیومە تا نووسەربم، وە بۆیەش وەڵامی هیچ ڕەخنەیەك نادەمەوە بەباش‌وبەخراپ لەبەرئەوەی خۆم بەنووسەر نازانم، بەس حەزم لێیە کە بنووسم، وەك هەر کوردێکی تر من هێشتا پیشەگەر نیم لەبواری نووسیندا، وەك ئارەزوو جاروبار کەکاتم هەبێت ئەنووسم، وەدەخوێنمەوەوحەزم دەکرد هەموو ژیانم بۆ نووسین بوایە کە ناکرێت، بۆیە ڕاستە من حەوت کتێبم هەیە، بۆیە سەغڵەت نابم کەیەکێك پێم بڵێ تۆ نووسەرێکی دۆڕاویت، بۆیە سەغڵەت نابم چونکە گەر مەسەلەخوێنەری کتێب فرۆشی بێت، من بەردەوام لەبازاڕم"بازاڕ بەمانا ئەدەبیەکەی" بەڵام ئەوەش دیسانەوە بۆمن مانایەك نیە کە فێرە فیزم بکات، بەڵام ئەگەر یەکێك لەهەر ڕوویەکەوە بڵێت وەك مرۆڤ من دۆڕابم، یاوەك نووسەر، ئەوا ئەوانەی تر دەبێت قسەی خۆیان بکەن ئەگەر باش دەڵێن ئەگەر خراپ، تۆ تەنها دەبێت سەر بلەقێنی، چونکە تۆ لەدادگایەك نیت تا تاوانبار بیت، بەردەوامیش بەرگری لەخۆت بکەیت یا پارێزەرێك بۆخۆت درووست بکەیت، ئەگەر پرسیارەکەی تۆ تێگەیشتبم من نمونەی پاڵەوانە قومارچیەکەی دستۆفسکیت بۆ دێنمەوە ئەڵێ: "تۆ قومار ئەکەیت ئەیدۆڕێنیت، ئەویش ئەڵێ من ئازادم لەدۆڕان" ئەکرێ من کابرایەکی دۆڕاوبم بەڵام ئازادم لەوەی ئەدۆڕێم، من هەڵمبژاردووە کە بدۆڕێم، دیارە هیچ کەسێك نیە حەز بەبردنەوە نەکات، بەڵام تۆ کەدێیتە ناو گەمەی ژیان..گەمەی ئەدەب.. گەمەی سیاسەت.. گەمەی هونەر، کێ ئەڵێ تۆ ئەیبەیتەوە یا ئەیدۆڕێنیت، کەتۆ دێیتە ناو عیشق بەمەرجی بردنەوە نایەیتە ناو عیشق ئەگینا عیشق ناکەیت، کێ ئەڵێ تۆ نایدۆڕێنیت لەعیشقدا، یاخود دەبێت ئامادەبیت کەدۆڕاندت وەك مرۆڤێك بیدۆڕێنیت، زۆربا کەسەما ئەکات کەڵەکەکە ئەڕوخێت کانە خەڵوزەکەیە چیە، مامۆستاکە ئەڵێت تۆسەما ئەکەیت‌ودۆڕاندومانە پێی ئەڵێ بۆ ڕۆڵە تۆ بەس لەبردنەوەدا سەما ئەکەیت..گرنگ ئەوەیە لەدۆڕانیشدا سەما بکەیت، من هەست ئەکەم دۆڕان‌و بردنەوە بەشێکە لەژیانی تەنیایی واچاکە خۆی لەیەککاتدا سەغڵەت نەبێت.

پ/ جارێکیان لەدیدارێکدا ووتت من بەشیعر ئابڕووی خۆم برد بەچیرۆك ئەو ئابڕووەم کڕیەوە، کەچی تا ئێستاش خەریکی نووسینی شیعریت، بەدوای ئەوەی وەك چیرۆك نووسێکیش دیار کەوتن، ئایا ئەو شیعرانە بەجیاواز ئەبینیت یا بۆ شیعر ئەنووسیت؟

شێرزاد حەسەن/ ئەوە قسەیەکی سەرپێیە کردوومە، ڕەنگە زۆر ڕاستگۆیانە نەبووبێت یان داڕشتنەکەی سادە بووبێت، یا ئەوکەسەی گفتوگۆیەکەی کردووە داڕشتنەکەی چەند کاردانەوەی بووە وەك ئەوەی ئێستا تۆ بەتۆمار دوایی دایئەڕێژیتەوە وئەینووسیتەوە، کەئێستا من بەبێ قەڵەم وکاغەز ئەیڵێم، ئەمەوێ ئەوەت پێ بڵێم ئاڕاستە لەچیرۆکیشدا ئابرووی خۆم تکاند من چوار پێنج چیرۆکی زۆرسەقەتم نووسی خراپ بوو، لەڕووی مرۆیەوە خەمی کۆمەڵایەتیان تیابوو،بەڵام دووربوون لەهونەر نەمتوانی سەرنجی زۆرخەڵك ڕاکێشم هەروەها لەشیعرەکانیشمدا جگە لەکەف وکوڵی لاوێك، بۆیە من نەمتوانی بگەمە ڕادەی عەبدوللا پەشێو سەعدوللا پەرۆش یەك دنیا نووسەی تر کەناویان هەبوو لەهەولێر هیچ نەبووم وەنەمتوانی هیچ بم،وە (10)ساڵ خەریکی شیعر بووم بەجدیەوە، سێ چوار ساڵیش شیعرم بلاوکردەوە، لە 74 و75 هەر ئەوشتانەی کەپێم نووسیوە پیاوێکی خەمی کوردوهەرەس وئەوچوارساڵەی ڕێکەوتنی کوردوعەرەب لەعیراق ئەوە ساڵانێکی پڕلەهەژان وکەف وکوڵی بووبۆ ئێمە، چ لەبواری سۆزداری نەباڵق ببوم گەنج بووم، خەمم هەبوو دەردە دڵم هەبوو، لەبواری نەتەوەیش چاوەڕێی شتێکی تازە بووین، وەئەو خەمە دوو خەم بوو زۆر بەسادەیی تەعبیرم لێی دەکرد، لەبەرئەوەی لەوسەردەمە لەشیعردا هیچم نەووت هیچم پێ نەکرا بیڵێم، بۆیە وتومە ئابڕووی خۆم بردوە، هەتا چەند کەسێك لەهەولێر ویستیان لێم بدەن لەهەولێر ناویان ناهێنم، شایەدیش ڕەخنەگرێك وتی ئەو شیعرە قۆڕانە چیە ئەوکوڕە ئەینووسێت، ئەوکابرایەك بوو ڕەخنەگری شیعر بوو،دوای کە ئەوەندە بەستەزمان منی بینی دڵی نەهات لێم بدات، بۆیە ئەڵێم ئابرووی خۆم برد چونکە وەك هونەر کارم نەکرد نەك لەبەر ئەوەی خەڵك بەمنی ووت تۆ واز بێنە، ئیتر ئەوە بوو تا75 کە(ڕیشۆڵە) م یەکەم چیرۆك لەکۆمەڵە چیرۆکی(تەنیایی) بلاوکردەوە، ئەوکاتە بوو ئیتر هاتمە سلێمانی دوای ئەوە بوومە مامۆستا لێرە، بەهۆی ئەو چیرۆکەوە ناسرام، دوای ئەوە ئیتر کەوتمە چیرۆك نووسین تا79-80 ئینجا جارێکی ترهاتمەوە ناوشیعر، ئێستاش ئەوانەی من شیعر نین من نامەوێ ناوی شیعریان لێ بنێم، تەنها دەقێکی

کراوەن..هەناسەی شیعریان تێدایە..کەف وکولێکی نازانم لەوە ئەچێت هی سەردەمی لاوێتیمە یاهی خەمی کۆمەڵایەتیانەیە کە لەچیرۆکەکاندا هەیە، بەڵام لەچوارچێوەیەك کە ناتوانم ناوی چیرۆکی لێ بنێم، زۆرکەس هەیە ئەڵێ ئەوانە شیعرن، زۆر کەسیش هەیە ئەڵێ پەخشانە شیعرە بەلامەوە ناو گرنگ نیە، بەڵام دەقێکە دەقێکی کراوەیە وەك ڕۆمان وەك حیکایەت کورە نازانم وەك زبڵ ئەیخوێنیتەوە تۆئازادی لەوەی چی ئەخوێنیتەوە ئەگەر بەکەلك نەهات فڕێیدە، ئێستا قسەیەکی (ئەراگۆن)م یادکەوتەوە ئەو پێی وایە دیوارێك پەردەیەکی ئەستور نیە لەنێوان شیعرو پەخشان ئەڵێ زۆر تێکەڵن، قەناعەتێکی تەوام هەیە کەئەمڕۆ زۆر قسەی لەسەر ئەکرێت من زۆر قەرز لە سینەما ئەکەم..زۆرقەرز لەمۆسیقا ئەکەم.. زۆر قەرز لەهونەری شێوەکاری ئەکەم، بەڵام ڕەنگە یەکێك نەزانێت یائاسان نەیدۆزێتەوە.

پ/ لە"تەمی سەرخەرەند"دا کاتێ فەرهاد لەناو تەمەکە وون ئەبێت زیاتر لەخەیاڵێکی سینەمایی ئەچێت زیاتر لەوەی خەیاڵێکی ئەدەبیی بێت

شێرزاد حەسەن/ بێگومان من قەناعەتێکی تەواوم هەیە بەو قسەیەی تۆ، من کەئیش ئەکەم لەسەر تابلۆ ئیش ئەکەم، تابلۆی گەورە گەورە ئەبێت هەموو هەستەکانت بووروژێت "بۆن.. ڕەنگ..دەنگ" هەرچیەك بێت هەستی پێ بکەیت، من تەواو هەوڵ ئەدەم بەڵام دیسان ئەڵێم توانیومە نەمتوانیوە ئەوە خوێنەر ئەبێت بڕیاری لەسەر ئەدات، بەڵام شایەد ڕەنگە کتێبێکم نەبێت هەموو هەناسەکانی تیایەتی بیکەم ڕەنگە خەونی واشم هەبێت و دوو سێ کتێبی واشم هەبێت، بەڵام بۆنەمکردووە نازانم بەس بڵاومکردۆتەوە لێرەو لەوێ، وەخوێنەرێکی زۆر سەیری شیعریشم، ئەکرێت بڵێم بەبارتاقای چیرۆك شیعر دەخوێنمەوە بۆیە ئەگەر سەیربکەیت لەچیرۆکەکانیشدا ئیقاعێکی یا فەزایەکی شیعریی هەیە.

پ/ دەقێکی شیعریت هەیە بەناوی (منە منێکی هاملێت) ئەو دەقە بۆ نەبوو بەچیرۆك؟ئەوهۆکارە چی بوو ئەو دەقەی بەشیعر هێشتەوە؟

شێرزاد حەسەن/ زۆر زەحمەتە لەکاتی پڕۆسەی نوسین هەرچەندە تۆ بەنەخشە ئیش ئەکەیت، ڕەنگە هەندێ جار زۆربەی ئیشەکانی من درۆنیە گەربڵێم چەشنێك لەسرووشە، هەتا ئەگەر لەچیرۆکە درێژەکانیش سەیری بکەیت جاری واهەیە بەدەساڵ بیرم لێکردۆتەوە ئەوکاتە نازانم چ کاتێکە کەم جار ڕێکەوتووە من بەکلێشە بچمە سەر مێزوکورسی، بۆیە منە منێکە لەناووخۆتدا دوای بەدوای زمانێکدا ئەگەڕێت ڕەنگە ورتە ورتێك بێت ڕەنگە ئیقاعێك بێت لەتەوژمێك لەشنەیەك دوایی

دەبێتە ڕەشەبا، یاخود چەند مۆسیقایەك لەدوورەوە شەپۆلێكی نزم بێت دوایی هەموو مێشكت داگیر دەكات، من وای پێشبین دەكەم نووسین وەكو ئەوشنەبا وتەوژم وئیقاع ومنە منانە وابێت، وەكو ئەوە وایە لەخەوت بەئاگا بێنێت، بڵێ بنووسە، بۆیە زۆرجار وام لێ هاتووە بەناوی چیرۆكەوە هەناسەیەكی شیعریم نووسی بێت یا بەناوی هەناسەیەكی شیعریەوە چیرۆكێكم نووسی بێت، بەبەڵگەی ئەوەی(پیرە پەپولەكانی ئێواران) سەرەتا شیعربوو دوای بوو بەچیرۆك، ڕەنگە قسەكەی تۆ زۆر ڕاست بێت(منە منێكی هاملێت) نیازێكی ترم هەبوو سەیر ئەكەم نەهات پێم، جاری وا هەیە ئەوە پەیوەندیی هەیە بەڕەگەزەكان، دەزانی سادەترین پێناسەوبەناوبانگترین پێناسە بۆچیرۆك ئەوەیە كەئەڵێت: "چامەیەكی لیركیە" لەبەرچی وا ئەڵێن، لەبەرئەوەی یەك دەوروكاریگەری هەیە خورپەیەكی زۆر سەیرە تۆ ئەهەژێیت بەرامبەری، هەموو چیرۆكێكی جوانیش وایە، یەك خورپە لێت ئەدات، بەردەوام ئەوچیرۆكەی كەوا خورپەیەكی تیا نیە یا تووشی تێڕامانێكی قووڵت ناكات، بەردەوام شیعریش ئەوكارە دەكات بۆیە شیعرم لا خۆشەویستە، زیاتر دنیای ئیحایە هێمایە، زۆركەس قەناعەتی وایە شیكردنەوەی شیعر گەمەكردنە لەگەڵ باڵی پەپولەو هەڵئەوەرێ، ئەمە قسەی هەندێك كەسە كەگەمەكردن لەگەڵ باڵی پەپولە چەند مەترسیدارە ئەوەندەش گەمەكردن وقسەكردن لەسەر شیعر مەترسیدارە، لەوە ئەچێت من نەتوانم پێت بڵێم بۆ وای لێدێت، چونكە ئەگەر بەشێكی نووسین هۆشیاری بێت بەشێكی نائاگایە، بۆیە هەتا چیرۆكەكانم ئەگەر یەكێك بەوردی بیخوێنێتەوە هەست دەكات تەواو ئیحساساتێك یا هەڵچوونێك یا هەناسەیەكی شیعریی تیایە، بەبەڵگەی ئەوەی ئیقاعدارە، من هیچ چیرۆكێك ناتوانم بنووسم گەرلەكۆتایدا هەستم نەكردبێت ئیقاعی تیایە وازی لێ دێنم و بڵاوی ناكەمەوە، هەتا ئەگەر ئەو ئیقاعە یەك ڕستە بێت تێكی دابێت، لە گوڵی ڕەش ووشەیەكم هەبوو ئیقاعی ووشەكەی تێكدابوو"هۆرنی تومبێل" هەستم ئەكرد ووشەی هۆرن هەموو بونیادی ئەو چیرۆكەم هەڵئەوەشێنێت، بۆنازانم، ئەگەر بێت و(حەسار) لەقۆناغی ئاژەڵداریی وشوانكارەیی نەمئەتوانی بینووسم، من خۆم ناتوانم وەڵامی ئەوەت بدەمەوە بۆ وای لێ دێت، بەڵام لەڕێی ئەوقسانەم هەست دەكەیت دەمەوێ چی بڵێم.

پ/ باشە دوا پرسیارمان لەبارەی ژانرە ئەدەبیەكانە تۆ لەكۆمەڵێك ژانری وەك چیرۆك وڕۆمان وشیعردا كارت كردووە تاكە ژانرێكی ئەدەبی كە ئاولاڕت لێ نەداوەتەوە شانۆ بووە، ئەوە لەكاتێكدا زۆرجار شانۆكاران پەنا دەبەنە

بەرئامادەكردنی چیرۆكەكانی تۆ بۆ شانۆ، ئەوەش مانای وایە چیرۆكەكانت ئەو ڕەگەزە درامیانەی تیایە بۆ شانۆ، تۆ بۆهەوڵی لەو جۆرەت نەدا بۆ نووسینی دەقی شانۆیی؟

شێرزاد حەسەن/ لەبەرئەوەی نەمتوانیوە، ئەوە وەك ئەوە وایە لێم بپرسی تۆ ئەو هەموو تابلۆیانەت هەیە بە ووشەو ڕستە ئەی بۆنەتتوانی ڕەسمێك بكەیت، لەبەرئەوەی من كەرەستەی ڕەسمم پێ نیە، لەبەرئەوەی ئەو كەرەستانەی نووسینی شانۆیەك پێویستیەتی، ڕەنگە من پاڵەوانم هەبێت، كاتم هەبێت شوێنم هەبێت، ململانێم هەبێت، بەڵام ئەوەلەبەرگی دەقی چیرۆكێكدا دەتوانم ئاسان گەمەی لەسەر بكەم بەڵام قەت بۆم نەسازاوە یا خۆشم تاقی نەكردۆتەوە یا نەم وێرابێت، تۆ ئەزانی هەموو نووسینێك مۆتیڤێكی لەپشتەوەیە، هێزێك پێتی ئەڵێ ئاوا بنووسە، هێزێك هەیە لەپشتیەوە ئاراستەت دەكات، ڕەنگە ئەو مۆتیڤە بۆمن نەسازابێت كەمن بتوانم دەقێكی شانۆیی بنووسم.